

Отже, використання інформаційних вебресурсів є ефективним інструментарієм для проведення досліджень з історії зарубіжної україніки, тому їх подальший розвиток має надважливе значення в реаліях сьогодення та широкі перспективи в майбутньому.

Винниченко Ігор, Архипова Людмила, Тищук Інна

ЕМІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ ВІД 1946 РОКУ ДО ПОЧАТКУ 1990-Х: ПРИЧИНИ, ГЕОГРАФІЯ, ОБСЯГИ

Наприкінці 1991 р. завідувач відділу трудового потенціалу та профорієнтації Інституту економіки АН України С.Пирожков [1] заважив, що число тих, хто виїхав на постійне проживання за межі УРСР у 1990 р., було оцінено в 50 тис. осіб. [2] Де-факто того року емігрувало за кордони колишнього СРСР на постійне проживання понад 92 тис. чол. (усі наведені в дописі дані отримано на початку 1990-х у Міністерстві внутрішніх справ України – *авт.*). З цього числа до колишніх соціалістичних країн (головно Польщі, Угорщини та Чехо-Словаччини) – понад 2 тис. осіб, Ізраїлю 87 тис., США – більше 2 тис. (табл. 1).

Таблиця 1.

Еміграція з України у 1972-1992 роках

Рік	Виїхало, осіб	У тому в:			
		соціалістичні країни	Ізраїль	США	ФРН
1972	9969	1127	6567	297	67
1973	12435	892	8784	326	82
1974	8344	1031	5123	387	216
1975	6784	1000	3881	385	251
1976	8618	1212	5041	409	473
1977	9897	1275	6098	338	378
1978	15856	1391	10599	399	386
1979	22956	1584	20622	230	249
1980	9194	1125	7409	134	277
1981	3824	831	2586	46	132
1982	1841	904	580	33	50
1983	1888	790	568	13	64
1984	1585	714	337	18	46
1985	1440	718	198	10	23
1986	1553	761	267	49	45

1987	6861	1651	3783	203	666
1988	17783	1504	13923	684	915
1989	50096	1391	45710	723	1267
1990	95311	2211	87826	2282	1440
1991	69918	2362	47921	15364	2144
1992	35034	1278	11300	16144	4979
Разом	391187	25716	289123	38474	14150

Уповодж 1958-1971 років на постійне проживання за кордон виїхало (дорослих) 20799 осіб, у тому понад половина (12066) – до соціалістичних країн, до США – 656 чол., до Ізраїлю (протягом 1958-1970 рр.) – 2875 осіб.

В етноструктурі емігрантів з України, які виїхали уповодж 1970-1982 років, українці становили 9,4%.

Уповодж 1982-1986 років до Ізраїлю емігрували, у тому, й 47 українців. Загалом з 1946 по 1992 р. до цієї країни на постійне проживання виїхали 369242 громадян України.

С.Пирожков зазначав: «збільшується виїзд за межі республіки на постійне проживання висококваліфікованих робітників, діячів науки, культури та мистецтва» [2]. Завважене стосувалось всіх країн, до яких торували дорогу громадяни України. З-поміж головних причин: криза влади і соціально-політична нестабільність у країні. Виїжджали переважно мешканці великих міст. Зокрема, 1992 року найбільшу частку українських емігрантів становили кияни – 8994 осіб (у тому виїхали до США – 4631, до Ізраїлю – 2625, до Німеччини – 1375), жителі Одещини – 6085 осіб (у тому до США 3918), Харківщини – 2500 (у тому до США 1210), Дніпропетровщини – 2192 та Донеччини – 1927. Навіть Львівська область, попри високий рівень національної свідомости галичан, не дорахувалась наприкінці 1992 р. 1469 жителів.

Того ж року до країн близького зарубіжжя (колишні соціалістичні) виїхали: до Угорщини – 463 чол., Польщі – 269, ЧСФР – 445, Болгарії – 48, Югославії – 33. Поза те, в Європі колишні українські громадяни збільшили людність Греції (на 181 чол.), Іспанії (44), Швеції (29), Фінляндії (19), Італії (9), Австрії (6), Великобританії (5), Данії (3), Швейцарії та Бельгії (по 2), Португалії, Нідерландів та Кіпру (по 1).

В Азії жителів України прийняли Йорданія (3 чол.), Ліван та Сирія (по 2), Монголія, Туреччина, Шрі-Ланка, Пакистан, Індія, Південна Корея, Лаос та Непал (по 1).

На американських материках колишні українці поповнили населення Канади (192 осіб), Аргентини (28), Куби (11), Уругваю (4), Нікарагуа (3), Чілі, Колумбії та Еквадору (всі – по 2), Коста-Ріки, Панами, Перу та Гайани (усі – по 1).

Африканський материк також не було обділено увагою громадян України: до Марокко виїхали 4 осіб, Нігерії та Тунісу – по 3, Конго, Беніну, Того – по 2, по одному – до Гамбії, Ефіопії, Зімбабве, Малі, Буркіна-Фасо, Кенії та Мозамбіку.

До Нової Зеландії 1992 р. виїхало 2 чоловік.

У СРСР не завжди для виїзду за кордон було достатньо одного бажання. Так, на 1 липня 1984 р. було відмовлено у виїзді до Ізраїлю та Західної Німеччини 4455 українським громадянам (у тому 2181 – по «мотивах» КДБ, 2274 – через незгоду МВС).

До емігрантів зараховано і тих, хто, виїхавши тимчасово (інколи це був єдиний спосіб потрапити за кордон), залишився там на постійне проживання. Зокрема, у 1977 р. такий дозвіл отримали 126 колишніх громадян України, які виїхали тимчасово до соціалістичних країн, та 17, що перебували в капіталістичних. Наступного року ці числа становили, відповідно, 112 та 32 осіб.

У квітні 1993 р. один із авторів серед студентів 3 курсу географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка провів анонімне опитування. На запитання «Чи поїхали б Ви сьогодні на роботу за кордон (якщо б було надано таку можливість)?» ствердно відповіли 30% респондентів, на два інших («Чи плануєте Ви поїхати за кордон на постійне проживання після закінчення вузу?» та «Чи докладатимете Ви зусиль – шукатимете родичів за кордоном, вийдете заміж за іноземця тощо – аби поїхати за кордон?») «так» відповіли 2/3 опитаних. І якщо на 2 та 3 курсах студенти-географи лише планували, то здобувачі освіти четвертого року навчання вже дечого досягли. Йшлося, насамперед, про тимчасову роботу (зазвичай влітку), зароблені від якої гроші дозволяли рік пристойно існувати.

Зазначена інформація – не лише до роздумів, а й до аналітики. Яка має бути під увагою не лише політиків («які думають про майбутні вибори»), а й державників («які думають про майбутні покоління»).

1. Пирожков Сергій Іванович. URL: www.nas.gov.ua/UA/PersonalSite/Pages/Biography.aspx?PersonID=0000010420 (дата звернення: 10.04.2024)

2. Молодь України. – 1991, 1 листопада.

Куліш Наталія

РОДИНА СТЕЧИШИН В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ